

O aktuelnoj temi iz Srbije

Gerijatrija u Srbiji danas

Mladen Davidović¹,
Milan Ivanović²

¹Univerzitet u Beogradu, Medicinski fakultet, Beograd, Srbija

²Kliničko-bolnički centar „Zvezdara“, Beograd, Srbija

Adresa autora:
Prof. dr Mladen Davidović
Rifata Burdževića 38
1100 Beograd
gerijatar@gmail.com

Primljen – Received: 21/03/2018
Prihvaćen – Accepted: 20/04/2018

Copyright: ©2018 Davidović M & Ivanović M.
This is an Open Access article distributed under
the terms of the Creative Commons Attribution
4.0 International (CC BY 4.0) license.

Kratak sadržaj

Prvo bolničko odeljenje za lečenje starih osoba u svetu, osnovao je u Beogradu Laza Lazarević, 1881. godine. Odsek za gerijatriju Odeljenja za Internu medicinu Gradske bolnice u Beogradu osnovan je 1963. godine, kao prvi u Jugoslaviji. Prva katedra u regionu iz oblasti gerontologije osnovana je 1995. godine na Medicinskom fakultetu u Beogradu, a prvi univerzitetski udžbenik iz gerijatrije izdat je 1998. godine u Beogradu.

Gerijatrija postoji kao supspecijalizacija interne medicine ili opšte medicine. U poslednjim decenijama se format specijalizacije menjao od supspecijalizacije iz gerontologije, preko specijalizacije gerijatrije, do aktuelnog.

Lekare iz oblasti gerijatrije i gerontologije u Srbiji okuplja Gerontološko društvo Srbije, a oni su i članovi Gerijatrijske sekcije Srpskog lekarskog društva. Zdravstveni profesionalci, gerijatri i gerontolozi, su učlanjeni u Udruženje gerijatara i gerontologa Srbije koje je član posmatrač Evropskog udruženja gerijatara. Trenutno, Srbija ima preko 1,3 miliona stanovnika starijih od 65 godina, a predviđa se da će do 2050. godine Srbija imati trećinu stanovništva starijeg životnog doba.

Prednosti koje svaka zemlja ima od zdravstvenih profesionalaca edukovanih iz gerijatrije su: bolji kvalitet života starih bolesnika, manja smrtnost i duži život starih, manji procenat re-hospitalizacije starih bolesnika i smanjeni troškovi zdravstvene zaštite fondova zdravstva.

Ključne reči: starost, starenje, Srbija, gerijatrija, gerontologija

Uvod

Prvo bolničko odeljenje za lečenje starih osoba u svetu, osnovao je u Beogradu pisac i lekar Laza Lazarević, 1881. godine (negde prekoputa današnjeg sedišta Srpskog lekarskog društva) [1]. Jedan od razloga je jasno definisan u objašnjenju samog Laze Lazarevića, da starost nije isto što i bolest pa stari zahtevaju, kad

obole, posebna mesta za lečenje: “Starost nije ni zdravlje ni bolest i zato stari kad obole moraju drugačije da se leče, te moraju biti odvojeni od ostalih.”

U svetu, gde se i danas potreba za posebno obrazovanim lekarima koji bi lečili stare stavlja pod znak pitanja, ovaj čin se čini vizionarskim.

Kada je to nastala gerijatrija? Onog trenutka kada zdravstve-

Dr Laza Lazarević

Profesor dr Petar Korolija

ni sistemi većine zemalja u svetu nisu mogli da nađu rešenje za adekvatno i uspešno lečenje dece, pre otprilike 100 godina, nastala je pedijatrija. Demografske promene i značajno povećanje populacije seniora u svetu dovelo je do stvaranja gerijatrije. Danas je sigurno da se niko ne bi usudio da leči decu bez pomoći pedijatra. Da li je tako i u slučaju starih?

Uzmimo samo jedan primer za početak. Još pre nešto više od jedne decenije, prelom kuka, tipičan problem starih, završavao je retko ranom operacijom zbog pretpostavljenog visokog rizika od komplikacija. Rezultati nisu bili zadovoljavajući. Kada se stav promenio pa se sa preporukom gerijatarata i uz pažljivu pripremu započelo sa ranim operativnim zahvatom, prognoza se značajno popravila.

Svetski je trend izrazita težnja za smanjenjem troškova izazvanih sve većim brojem starih stanovnika. Na poslednjoj konferenciji United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) posvećenoj starenju, jedan od ekonomista na plenarnom zasedanju je rekao: "Ja znam šta gerontolozi i gerijatri žele, ali nema novca". Pogrešno je posmatrati stare samo kao trošak. Međutim, svuda, a pre svega u zemljama gde je ekonomski pristup primaran i prioritetan, ne postoji princip godina starosti nego ekonomske koristi. Dokle god ostvaruješ prihod, plaćaš porez i omogućuješ profit ti si poželjniji nego onaj koji stvara troškove. Sigurno je da je nepotrebno podvući ulogu starih kao deka i baka ili volontera.

Gerijatrija u Srbiji

Trenutno Srbija ima preko 1,3 miliona stanovnika starijih od 65 godina što iznosi negde oko 19,5% od ukupne populacije. U radovima koje smo objavljivali prethodnih godina taj procenat je bio oko 17% [2-4]. Razlog za to svakako leži u niskom fertilitetu ali i značajnom odlivu stanovništva u generativnom dobu iz Srbije. Do 2050. godine Srbija će imati trećinu stanovništa starijeg životnog doba.

Posebno je pitanje da li ovi alarmantni rezultati imaju efekat kada se radi o potrebi većeg angažovanja na gerijatrijskoj edukaciji. Evidentno je da, kao i svaka ostala veština ili znanje, gerijatrijska edukacija poboljšava stanje pa i smanjuje troškove zdravstvene službe [5]. Ona omogućava:

- bolji kvalitet života starih bolesnika
- manju smrtnost i duži život starih
- manji procenat rehospitalizacije starih bolesnika
- smanjene troškove zdravstvene zaštite fondova zdravstva.

Broj radova na temu starih je ipak još uvek manji u našim časopisima u odnosu na ostale [6]

Zanimljivo je da su studenti Medicinskog fakulteta u Novom Sadu u anketi izrazili želju za više znanja iz oblasti gerijatrije, što je uz sve ostalo, pretpostavljamo i razlog za postojanje Katedre za gerijatriju na tom fakultetu.

Ocem srpske gerijatrije bi svakako trebali smatrati profesora Petra Koroliju, koji je bio

načelnik prvog odseka za gerijatriju u Gradskoj bolnici u Beogradu. Odsek za gerijatriju Odeljenja za Internu medicinu Gradske bolnice u Beogradu (danas Kliničko bolnički centar „Zvezdara“) osnovan je 1963. godine kao prvi u Jugoslaviji. Odsek je kasnije prolazio različite faze, od odeljenja, do klinike za gerontologiju.

Rad na stvaranju srpske gerijatrije profesor Korolija je produžio i kao načelnik Internog odeljenja ovog Kliničkog centra, a popularizaciji gerijatrije je svakako doprineo kao prvi predsednik Gerontološkog društva Srbije (osnovano 1973) i kasnije predsednik Srpskog lekarskog društva (1984-1988).

Prva katedra u regionu iz oblasti gerontologije osnovana je 1995. godine na Medicinskom fakultetu u Beogradu. Udžbenik iz gerijatrije, prvi univerzitetski, izdat je 1998. godine u Beogradu. Medicinski fakultet u Novom Sadu ima udžbenik iz gerijatrije za studente i katedru za gerijatriju.

Istina je da u Evropi ime i titula gerijatra imaju veoma različita značenja. U nekim zemljama Evrope su gerijatri svi oni lekari koji se bave starim bolesnicima. U drugim, gerijatar je onaj koji završi šest godina specijalizacije. Upravo zbog toga, ali i pokušaja da se briga o starim bolesnicima prepusti lekarima bez

nužne edukacije iz gerijatrije, Udruženje gerijatara Evrope (European Geriatric Medicine Society – EUGMS) je Udruženju medicinskih specijalista Evrope (Union Européenne des Médecins Spécialistes – UEMS) uputilo zahtev da se gerijatri i gerijatrijska bolnička odeljenja ne mogu jednostavno izbrisati. Poruka je urodila plodom i danas su donete preporuke o edukaciji iz gerijatrije u Evropi [8].

U Srbiji se poslednjih decenija format specijalizacije menjao od supspecijalizacije iz gerontologije, preko specijalizacije gerijatrije, do aktuelnog. Osnivanjem katedre za gerontologiju na Medicinskom fakultetu u Beogradu uvedena je supspecijalizacija iz gerontologije koju su mogli da pohađaju svi oni koji su bili specijalisti drugih grana. Ta mogućnost je postojala do nedavno. Pre nekoliko godina je uvedena mogućnost specijalizacije gerijatrije kao izbor da poslednja godina specijalizacije interne medicine bude gerijatrija. Danas je specijalizacija iz gerijatrije ponovo supspecijalizacija interne medicine ili opšte medicine. Promene su nastale izmenom pravnih akata o specijalizacijama.

Gerijatrija postoji kao supspecijalizacija interne medicine ili opšte medicine.

Poslednjih godina gerijatri iz Srbije su ak-

Tabela 1. Zdravstvena zaštita starih u Srbiji – spisak ustanova [7]

1.	KBC „Zvezdara“, Kliničko odeljenje za gerijatriju
2.	Gradski zavod za gerontologiju i palijativno zbrinjavanje, Beograd
3.	Specijalna bolnica za psihijatrijske bolesti Kovin, Odeljenje za gerontopsihijatriju
4.	KBC Zemun, Gerijatrijsko odeljenje
5.	Specijalna bolnica za psihijatriju „dr Laza Lazarevic“, Centar za gerontopsihijatriju
6.	Institut za mentalno zdravlje, Odsek za specijalističko konsultativne preglede, Kabinet za treće doba
7.	KBC „Dr Dragisa Misovic“, Klinika za internu medicinu, Odsek gerijatrije
8.	Opšta bolnica Paraćin, Interno odeljenje, Odsek gerijatrije
9.	Zdravstveni centar Čačak, Bolnica, Služba za interne bolesti, Gerontološki odsek
10.	Specijalna bolnica za psihijatrijske bolesti Gornja Toponica, Odeljenje psihogerijatrije
11.	KBC Niš, Klinika za zaštitu mentalnog zdravlja, neuropsihijatriju razvojnog doba, Odsek za psihogerijatriju
12.	Zdravstveni centar Pirot, Opšta bolnica, Služba za unutrašnje bolesti, Odsek gerijatrije
13.	Opšta bolnica Sombor, Odsek gerontopsihijatrije

Referentne ustanove za gerijatriju navedene pod 1 i 2.

tivno uključeni u kreaciju novih vodiča, programa i planova za edukaciju i projekte iz gerijatrije u Evropi [8-10].

U Srbiji, zdravstvene aktiviste iz oblasti gerijatrije i gerontologije okuplja Gerontološko društvo Srbije. Lekari gerijatri su članovi i Gerijatrijske sekcije Srpskog lekarskog društva. Zdravstveni profesionalci, gerijatri i gerontolozi, su učlanjeni u Udruženje gerijatarata i gerontologa Srbije (član posmatrač Evropskog udruženja gerijatarata).

Literatura

- Mulley G. A history of geriatrics and gerontology. *Eur Geriatr Med* 2012;3(4):225-7.
- Davidovic M, Erceg P, Jankelic S, Milošević PD, Djurica S, Despotovic N. Staranje v Srbiji in Črni Gori. *Kakovostna starost* 2004;7(4):49-54.
- Sevo G, Despotovic N, Erceg P, Jankelic S, Milosevic DP, Davidovic M. Aging in Serbia. *Adv Gerontol* 2009;22(4):553-7.
- Sevo G, Davidovic M, Erceg P, Despotovic N, Milosevic DP, Tasic M. On aging and aged care in Serbia. *J Cross Cult Gerontol* 2015;30(2):217-31.
- Despotović N, Erceg P, Milošević DP, Davidović M. Acute geriatric units. *Adv Gerontol* 2010;23(4):621-3
- Despotović N, Milošević DP, Erceg P, Davidović M. Articles on elderly in Serbian medical journals. *Srp Arh Celok Lek* 2009;137(9-10):534-6
- Organizaciona struktura zdravstvenih ustanova u Republici Srbiji. Presek 31.12.2015. Beograd: Institut za javno zdravlje Batut; 2016. Available from: http://www.batut.org.rs/download/izvestaji/organizaciona_struktura_2015_12_31.pdf Accessed January 17, 2018
- Fisher JM, Masud T, Holm EA, Roller-Wirnsberger RE, Stuck AE, Gordon A, et al. New horizons in geriatric medicine education and training: The need for pan-European education and training standards. *Eur Geriatr Med* 2017;8(5-6):467-73.
- Andrews GR, Sidorenko AV, Gutman G, Gray JE, Anisimov VN, Bezrukov VV, et al. Research on ageing: priorities for the European region. *Adv Gerontol* 2006;18:7-14.
- Vilches-Moraga A, Ariño-Blasco S, Verdejo-Bravo C, Mateos-Nozal J, Fruwald T, Pinter G. University studies plan in geriatric medicine developed using a modified Delphi technique. *Rev Esp Geriatr Gerontol* 2015;50(2):82-8.

Zaključak

Prednosti koja svaka zemlja ima od zdravstvenih profesionalaca edukovanih iz gerijatrije su: bolji kvalitet života starih bolesnika, manja smrtnost i duži život starih, manji procenat rehospitalizacije starih bolesnika i smanjeni troškovi zdravstvene zaštite fondova zdravstva.

Autori izjavljuju da nemaju sukob interesa.
The authors declare no conflicts of interest.

Geriatrics in Serbia nowadays

Mladen Davidović¹, Milan Ivanović²

¹University of Belgrade, School of Medicine, Belgrade, Serbia

²Clinical Hospital Center „Zvezdara“, Serbia, Belgrade

The first hospital department for the treatment of elderly people in the world was founded by Laza Lazarević in Belgrade in 1881. The Division of Geriatrics of the Department of Internal Medicine at the City Hospital in Belgrade was founded in 1963, as the first one in the former Yugoslavia. The first regional department within the field of gerontology was founded at the Medical Faculty in Belgrade in 1995. In 1998, the first university textbook on geriatrics was published in Belgrade.

Geriatrics exists as a subspecialization of internal or general medicine. In the last few decades, the subspecialization format has changed from subspecialization in gerontology, through the specialization in geriatrics, to the current format.

In Serbia, the health activists in the field of geriatrics and gerontology are gathered by Gerontological Society of Serbia and are also members of Geriatric Section of the Serbian Medical Society. Health professionals, geriatricians and gerontologists, are members of the Serbian Association of Geriatricians and Gerontologist, which is a member of the European Geriatric Association.

Currently, Serbia has more than 1.3 million inhabitants over 65 years of age. By 2050, it is estimated that one-third of the Serbian citizens will belong to the elderly population.

The benefits each country has from the health professionals educated in the field of geriatrics are the following: better quality of life of elderly patients, reduction in mortality rate and increased life expectancy of the elderly, decrease in the percentage of rehospitalization of elderly patients, as well as reduction in health care costs.

Keywords: age, aging, Serbia, geriatrics, gerontology